

Remissyttrande

Ert dnr Fi2025/01857
Vårt dnr 2025_32

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se
alice.hallman@regeringskansliet.se

Stockholm, 2026-02-04

SOU 2024:29 Goda möjligheter till ökat välstånd och SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välstånd

IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, som företräder 1 250 företag med cirka 70 000 medarbetare, har tagit del av Produktivitetskommissionens betänkanden *Goda möjligheter till ökat välstånd* (SOU 2024:29) och *Fler möjligheter till ökat välstånd* (SOU 2025:96) och lämnar här sitt remissvar. Våra medlemsföretag inom kemi, plast, läkemedel och raffinaderi står för en fjärdedel av Sveriges varuexport och är avgörande för den gröna omställningen och svensk konkurrenskraft.

IKEM representerar en internationellt konkurrensutsatt, högproduktiv och kunskapsintensiv industri. Våra medlemsföretag är bland Sveriges mest forskningsintensiva branscher och står i framkant när det gäller innovation, produktivitetstillväxt och internationell konkurrenskraft. Industrin är starkt exportorienterad och konkurrerar på globala marknader där produktivitet, innovation och effektivitet är avgörande för framgång. Denna position gör att vi har en unik erfarenhet och perspektiv på vad som krävs för att öka produktivitetstillväxten i Sverige.

Produktivetsfrågor är centrala för vår industri eftersom vi ständigt måste förbättra vår effektivitet för att kunna konkurrera internationellt. Vi investerar stora belopp i FoU, digitalisering och kompetensutveckling, och vi är direkt påverkade av regler, skatter, tillståndprocesser och andra förutsättningar som påverkar produktiviteten. Våra medlemmars erfarenhet av att driva produktivetsförbättringar i en internationell kontext gör att vi kan bidra med värdefulla perspektiv på hur Sverige kan öka sin produktivitetstillväxt.

IKEM välkomnar Produktivitetskommissionens gedigna arbete och delar den grundläggande analysen att Sveriges välstånd bygger på en hög produktivitetstillväxt, driven av kunskap, innovation och konkurrens. Vi instämmer i att strukturella reformer är nödvändiga för att stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförmåga. Många av kommissionens förslag adresserar hinder som vår industri länge har påtalat. Dock anser vi att utredningen missförstår den svenska lönebildningsmodellen, där Industriavtalet under lång tid skapat stabilitet, reallöneökningar och internationell konkurrenskraft.

Sammanfattning av IKEM:s huvudsakliga synpunkter

Produktivitet som politiskt mål: För IKEM är produktivitetstillväxt ett mycket högt prioriterat politiskt mål. En stark och växande ekonomi är fundamentet för Sveriges gemensamma välbefinnande och vår förmåga att finansiera välfärden. En hög produktivitet i näringslivet är en förutsättning för stigande reallöner, trygga anställningar och de skatteintäkter som krävs för att upprätthålla och utveckla skola, vård och omsorg.

En modern och framgångsrik industripolitik måste därför fokusera på att skapa bästa möjliga ramvillkor för företagen att verka och växa i. Det handlar om att aktivt undanröja hinder som onödigt regelbörda, oförutsägbara och långa tillståndprocesser, samt att säkerställa tillgången till fossilfri el och rätt kompetens. När politiken prioriterar detta frigörs företagets innovationskraft och investeringsvilja.

En sådan politik främjar Sveriges konkurrenskraft, skapar fler och bättre jobb och stärker välfärden. Det är så vi bygger ett rikare samhälle för både hushåll och företag. Våra högproduktiva och kunskapsintensiva medlemsföretag inom kemi-, plast- och läkemedelsindustrin spelar en nyckelroll i detta. Vi är inte bara en motor för svensk ekonomi, utan också helt avgörande för den gröna omställningen genom att utveckla allt från återvinningsbara material till fossilfria drivmedel och nya biologiska läkemedel. Med rätt förutsättningar är vår industri redo att leda utvecklingen och bidra till ett mer produktivt, välmående och hållbart Sverige.

Regelförenkling och effektiva tillståndprocesser: IKEM stödjer kraftfullt kommissionens förslag om att minska regelbördan och effektivisera tillståndprocesser. Detta är den enskilt viktigaste faktorn för att attrahera investeringar för den gröna omställningen. IKEM stödjer kommissionens förslag om att minska regelbördan och effektivisera tillståndprocesser. Detta är den enskilt viktigaste faktorn för att attrahera investeringar för den gröna omställningen. Långa och oförutsägbara tillståndprocesser utgör ett allvarligt hinder för de stora investeringar som krävs för industrins omställning.

Arbetsmarknad: IKEM avvisar bestämt förslagen om en mer decentraliserad och flexibel lönebildning samt om att låta Medlingsinstitutet utreda en sådan modell. Vi menar att kommissionen missförstår den svenska lönebildningsmodellen, där Industriavtalet under lång tid skapat stabilitet, reallöneökningar och internationell konkurrenskraft. En förändring av systemet skulle i stället äventyra samarbetet mellan parterna och försämra förutsättningarna för långsiktiga reallöneökningar.

Kompetensförsörjning: Vi delar kommissionens bild av att kompetensförsörjningen är en kritisk utmaning. Förslag som stärker incitamenten för arbete och utbildning inom STEM är avgörande. Därför är det också viktigt att bromsa förslag som underminerar möjligheten för svenska industrier att rekrytera, som höga lönegolv för arbetskraftsinvandring.

Forskning och innovation (FoU): Förslagen om att stärka incitamenten för FoU, bland annat genom ett mer konkurrenskraftigt FoU-avdrag och en reformerad expertskatt, är nödvändiga för att behålla och attrahera FoU-investeringar till Sverige. Dagens FoU-avdrag är inte internationellt konkurrenskraftigt och regelverket har präglats av rättsosäkerhet. IKEM instämmer i behovet av en tydligare rollfördelning och starkare drivkrafter inom universitet och högskolor, liksom i vikten av att stärka kopplingen mellan akademi och näringsliv. IKEM efterfrågar en samlad översyn av den befintliga institutssektorn och att förslag i tidigare utredning om forskningsfinansiering genomförs.

Energi och infrastruktur: Industrins omställning kräver en planerbar, tillräcklig och konkurrenskraftigt prissatt tillgång på fossilfri el. Vi instämmer i kommissionens fokus på

att prioritera underhåll och utbyggnad av kritisk infrastruktur. Industrins elbehov förväntas minst fördubblas till 2045.

Klimatpolitik: IKEM delar kommissionens grundläggande syn att klimatpolitiken måste utformas så att den stärker långsiktig produktivitet och konkurrenskraft. För industrin är stabila och förutsägbara ramvillkor avgörande för att möjliggöra de stora, kapitalintensiva investeringar som krävs för klimatomställningen. EU:s utsläppshandelssystem bör vara det centrala styrmedlet för industrins utsläpp, kompletterat med åtgärder som säkerställer konkurrensneutralitet inom den inre marknaden, såsom kompensation för indirekta kostnader i enlighet med EU:s statsstödsregler. IKEM är positivt till kostnadseffektivitet och teknikneutralitet, men anser att internationella utsläppsminskningar endast bör användas restriktivt och som ett komplement, och inte på ett sätt som försvagar investeringssignalerna i EU. Förslaget att avskaffa Industrikivet avstyrks, då stödet är ett viktigt verktyg för att hantera risker i tidiga skeden av industriella tekniksiften. Sammantaget krävs en klimatpolitik som är EU-harmoniserad, långsiktig och inriktad på att stärka industrins produktivitet och investeringsförmåga.

Undvik nationella särlösningar: För att värna den svenska industrins konkurrenskraft på den inre marknaden är det avgörande att styrmedel och regleringar utformas på EU-nivå. Nationella särlösningar riskerar att snedvrider konkurrensen och hämma investeringsviljan. För att värna den svenska industrins konkurrenskraft på den inre marknaden är det avgörande att styrmedel och regleringar utformas på EU-nivå. Nationella särlösningar riskerar att snedvrider konkurrensen och hämma investeringsviljan. IKEM har liksom Produktivitetskommissionen en restriktiv syn på riktade industripolitiska stöd, men vill avstyrka förslaget på kategoriska förbud. Vi ser utrymme för väl utformade selektiva stöd vid behov, till exempel IPCEI-projekt och vill kunna verka för mer ändamålsenliga EU-ramar när det stärker konkurrenskraften.

IKEM välkomnar produktivitetskommissionens arbete och instämmer i den breda inriktningen och vill uppmana regeringen att ta det vidare till skarpa utredningar för genomförd politik. Nedan följer specifika synpunkter på vissa av de för IKEM och IKEM:s branscher särskilt viktiga förslagen i utredningens betänkanden.

Specifika synpunkter på förslagen i delbetänkande SOU 2024:29, Goda möjligheter till ökat välstånd

IKEM lämnar här specifika synpunkter på ett antal förslag. De vi inte besvarar/nämner anser vi ligga utanför vårt kärnområde och har därför avstått från närmare analys och att ta ställning.

Kapitel 5. Regelförenkling

5.6.2 Förstärkt kompetens, stöd och granskning

Förslag: Ekonomistyrningsverket (ESV) får uppdrag att hålla samman arbetet inom staten med regelförenkling, konsekvensutredningar och utvärderingar av regelverk.

IKEM instämmer med detta. IKEM har ingen stark åsikt om vilken myndighet som är mer eller mindre lämpad för uppdraget så länge som det genomförs konsekvent och på ett sammanhållet sätt, samt i nära samverkan med näringslivet.

5.6.3 Högre krav på konsekvensutredningar

Förslag: Kraven skärps på de konsekvensutredningar som ska utföras av förvaltningsmyndigheterna enligt dagens Förordning (2007:1244)

IKEM instämmer med utredningens förslag.

Förslag: Den granskande funktionen på ESV ges återremitteringsrätt på konsekvensutredningar som görs av statliga förvaltningsmyndigheter.

IKEM instämmer med utredningens förslag. Den granskande funktionen kan ha liknande funktion som Regulatory Scrutiny Board hos EU-kommissionen och bör både granska om konsekvensanalysen uppfyller de fastlagda kraven, samt om föreslaget regelverk bidrar till att uppnå de politiskt uppsatta målen och om det finns alternativa sätt att uppnå dessa mål.

Förslag: En konsekvensutredning ska även göras i samband med myndigheters hemställan till regeringen.

IKEM instämmer med utredningens förslag.

5.6.4 Inhämta synpunkter från näringsliv och andra

Förslag: ESV ges i uppdrag att ansvara för inhämtning, bearbetning och vidare hantering av inkomna synpunkter och förslag.

IKEM instämmer med utredningens förslag.

Förslag: Genomför regelförenklingskampanjer med bl.a. den danska kampanjen "Meld en regel" som förebild.

IKEM instämmer med utredningens förslag, men menar att det är viktigare att arbeta för att regelförenklingen blir en integrerad del av regelgivningen snarare än punktinsatser.

5.6.5 Alla regelverk ska följas upp eller utvärderas

Förslag: Vad gäller förvaltningsmyndigheters föreskrifter ska konsekvensutredningen som föregick beslutet om föreskrifterna uppdateras inom tre år från ikraftträdandedatumet.

IKEM instämmer med utredningens förslag, men menar att detta inte får bli administrativt övermäktigt. ESV:s resurser bör i första hand allokeras till de regelverk som har störst potential att förenklas, och som är mest kostnadsdrivande för företag. Regelförenkling måste på sikt bli en integrerad del av regelgivningen.

Förslag: Lagar och förordningar med betydelse företag, individer eller offentlig sektor ska utvärderas inom fem år efter att de har trätt i kraft.

IKEM instämmer med utredningens förslag, men vill tillägga att det bör framgå att syftet med utvärderingen måste vara att föreslå och genomföra förbättringar av lagstiftningen. Det finns annars en risk att utvärderingar görs för utvärderingens skull, och inte med syfte att minska onödig regelbörda. Målet på sikt måste vara att inkludera regelförenkling som en integrerad del i utveckling och tillämpning av regelverk.

5.6.6 Årlig rapportering till riksdagen

Förslag: Regeringen ska i en särskild skrivelse till riksdagen årligen redovisa hur den har agerat för att minska regelbördan för företag och andra.

IKEM instämmer med utredningens förslag.

5.6.7 Genomförande av förslag för en förbättrad regelgivningsprocess

Förslag: De bestämmelser som krävs för att genomföra förslagen ovan samlas i en ny förordning.

IKEM instämmer med utredningens förslag.

5.6.8 Tydliggör myndigheternas arbete för produktivitet och tillväxt

Förslag: Inkludera och tydliggör perspektivet i instruktionerna för relevanta myndigheter.

IKEM instämmer med utredningens förslag. Mycket av den praktiska regelgivningen och regeltillämpningen sker i sektorsmyndigheterna, och därför är detta ett av de enskilt viktigaste förslagen i utredningen för att säkerställa att regelförenkling blir en integrerad del av statsapparaten på alla nivåer.

5.6.9 Det krävs bättre underlag i arbetet med EU-regler

IKEM instämmer med utredningens bedömningar.

5.6.10 Åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande

IKEM instämmer med utredningens bedömningar.

5.6.11 Fler åtgärder för enklare regler och förbättrad regeltillämpning

IKEM instämmer med utredningens bedömningar. IKEM vill särskilt påpeka vikten av att kommuner och länsstyrelser bidrar till regelförenkling och service till företagen, då dessa står för en mycket stor del av de myndighetskontakter som företagen har i vardagen.

Kapitel 6. Tillståndsprocesser

6.3.1 Övergripande och processuella frågor

IKEM instämmer med utredningens bedömningar.

6.3.2 Den fysiska planeringen och riksintressen

IKEM instämmer i stort med utredningens bedömningar. IKEM vill dock påpeka att systemet med en "ventil" för att möjliggöra att andra intressen kan vägas mot riksintressen inte får leda till mindre förutsägbara tillståndsprövningar eller förlängda prövotider. Många av IKEM:s medlemsföretag är idag verksamma vid områden som är utpekade som riksintressen för industriell produktion, och en uppluckring av skyddet för riksintressen kan därför få motsatt effekt på produktiviteten.

6.3.3 Särskilt om kraftledningar

IKEM instämmer med utredningens förslag.

6.3.4 Tillstånd för vattenbruk

IKEM har ingen åsikt i frågan.

6.3.5 Övriga förändringar; se över implementering av EU-regelverk med påverkan på tillståndsprövning

IKEM instämmer med utredningens förslag

Kapitel 8. Transportinfrastruktur

För IKEM:s medlemsföretag är en fungerande transportinfrastruktur av högsta vikt, inte minst spår- och hamnbunden godstrafik. En viktig fråga för kemiindustrierna på Sveriges västkust är en pålitlig tillgång till naturgas, varför vi vill betona vikten av en LNG-terminal för att motverka sårbarhet. IKEM tillstyrker den generella inriktningen i utredningens betänkande men avstår från närmare synpunkter på utformningen i detalj.

Kapitel 9. Utbildning

9.3.1.3 Ge fler behörighet att läsa vidare

IKEM avstyrker förslag som leder till att sänka antagnings- och behörighetskraven till de gymnasiala yrkesprogrammen.

Det är för industrin viktigt att elever har tillräckligt goda kunskaper i svenska, matematik och engelska för att kunna tillgodogöra sig utbildningen och få ett jobb i industrin. Vår

industri har mycket höga krav på säkerhet och det är av största vikt att kunna läsa och tillgodogöra sig föreskrifter. Vidare är kraven på dokumentation höga bland våra medlemsföretag. Sänkta kunskapskrav inte är rätt väg att gå för att kompetensförsörja våra företag. Fokus bör snarare vara på tidiga insatser i grundskolan så att färre elever blir underkända samt att elever som inte är behöriga till ett nationellt gymnasieprogram bör gå ett förbättrat introduktionsprogram.

9.3.1.4 Lärosäten bör få ställa högre krav på sökande

IKEM instämmer med utredningens förslag

9.3.2.2 En rationell dimensionering av gymnasieskolan

IKEM delar inte utredningens bedömning.

IKEM instämmer med Svenskt Näringslivs remissvar här, och delar inte kommissionens bedömning. Ingenting tyder på att staten skulle klara av att i detalj dimensionera gymnasial utbildning på det sätt som produktivitetskommissionen föreslår. Det är snarare minskat statligt inflytande och ökat branschinflytande som skulle behövas.

9.3.2.3 Den högre utbildningen bör styra mot efterfrågade utbildningar

IKEM instämmer, men vill därutöver understryka vikten av att ta ett helhetsgrepp om ersättningssystemet till landets lärosäten och säkerställa att det även ger goda incitament för livslångt lärande.

9.3.2.4 Minskade incitament att sänka kunskapskraven i högre utbildning

IKEM instämmer

9.3.2.5 Kvalitet före kvantitet i den högre utbildningen

IKEM instämmer

9.3.2.6 Försöksverksamhet för snabbare genomströmning

IKEM instämmer

Kapitel 11. Policyutveckling och försöksverksamhet

IKEM ser positivt på att politik kan prova nya vägar, till exempel genom regulatoriska sandlådor. Vi tillstyrker kommissionens inriktning men avstår kommentarer om den detaljerade utformningen.

11.2.2 Förslag: Regeringen ger i uppdrag till ett antal myndigheter att utreda förutsättningarna för s.k. regulatoriska sandlådor inom sina verksamhetsområden

IKEM instämmer i förslaget

11.4.1 Skapa en samordningsfunktion i Statsrådsberedningen för prioriterade sektorsövergripande frågor

IKEM instämmer med utredningens förslag. IKEM har länge påtalat behovet av en Kemikaliesamordnare under Regeringskansliet, då samhällets tillgång till kemikalier inte är ett enskilt särintresse, utan en förutsättning för samhällets beredskapsförmåga och all annan industriproduktion. En kemikaliesamordnare skulle med fördel kunna vara placerad i en sådan samordningsfunktion som utredningen föreslår, och arbeta koordinerande med produktionsförutsättningar, innovationsförutsättningar, tillsyn och reglering av kemikalier.

Specifika synpunkter på förslagen i slutbetänkande SOU 2025:96, Fler möjligheter till ökat välbefinnande

Kapitel 3. Teknisk utveckling, forskning och innovation

3.5.1 Satsa på forskning och kompetensförsörjning framför riktade stöd

1: *Bedömning: Goda ramvillkor för näringslivets investeringar i FoU och innovation är avgörande för produktivitetens utveckling. IKEM instämmer i bedömningen. IKEM betonar vikten av att Sverige upprätthåller en hög attraktionskraft för FoU-investeringar i konkurrens med andra länder.*

2 *Bedömning: Policy för att främja FoU och innovation bör inriktas på breda åtgärder och på att åtgärda tydliga marknadsmisslyckanden. Riktade stöd till enskilda företag eller branscher bör undvikas. IKEM delar bedömningen, men anser att det är för kategoriskt mot riktade stöd/industripolitik; IKEM vill dock att Sverige intar en mer pragmatisk hållning till stöd såsom till exempel IPCEI, under förutsättning att dessa ej snedvrider konkurrensen. Annars riskerar dessa selektiva stöd att endast gå till andra EU-länder,*

3.5.2 Tydligare rollfördelning och starkare drivkrafter för lärosäten

3 *Bedömning: Styrningen och finansieringen av universitets- och högskolesektorn bör förändras i syfte att uppnå en tydligare rollfördelning bland lärosätena, uppmuntra en prioritering av resurser till starka forskningsmiljöer och stärka lärosätenas drivkrafter att prestera väl. IKEM Instämmer*

3.5.3 Större institutionell mångfald

4 *Förslag: Etablera på försök ett antal mindre forskningsinstitut inom teknik, naturvetenskap eller medicin. Efter utvärdering bör dessa utökas eller läggas ned. På sikt kan ytterligare institut övervägas.*

IKEM instämmer inte i förslaget att i nuläget etablera nya, mindre forskningsinstitut. IKEM anser i stället att det är angeläget med en samlad översyn och utvärdering av institutsektorn som helhet. Efter de senaste årens konsolidering bör fokus ligga på att säkerställa effektivitet, kvalitet och ändamålsenlighet i befintliga strukturer, snarare än att riskera en ny fragmentisering av forskningslandskapet.

Det är viktigt att alla forskningsutförande organisationer – inklusive etablerade forskningsinstitut – löpande utvärderas utifrån industrins behov, möjligheten till samverkan, internationell konkurrenskraft och förmåga att skala upp verksamhet. I de fall nuvarande institut inte fullt ut möter behoven bör åtgärder i första hand prövas inom ramen för befintliga strukturer, exempelvis genom utveckling eller tydligare specialisering av aktörer som RISE eller andra etablerade institut såsom IVL.

Eventuella överväganden om nya institut bör först aktualiseras efter en sådan helhetsutvärdering och baseras på tydligt identifierade marknadsmisslyckanden eller långsiktiga behov som inte kan tillgodoses inom nuvarande system.

5 *Förslag: Etablera på försök en ny forskningsfinansierande myndighet baserat på den brittiska myndigheten Advanced Research and Invention Agency i syfte att finansiera forskning av banbrytande karaktär.*

IKEM avstyrker förslagen i deras nuvarande form, men förordar istället att man bör genomföra förslagen från Forskningsfinansieringsutredningen (SOU 2023:57) för en mer sammanhållen och strategisk forskningsfinansiering. Att addera ytterligare aktörer riskerar att öka fragmentiseringen snarare än att lösa de grundläggande problemen. För detaljer se för övrigt IKEM:s remissvar på SOU 2023:59.

3.5.4 Starkare koppling mellan akademi och näringsliv

6 *Bedömning: Kopplingen mellan akademien och näringslivet bör stärkas för att förbättra förutsättningarna för spridning av forskningen i samhället. IKEM instämmer i bedömningen.*

7 *Förslag: Tillsätt en utredning av Research Institutes of Sweden (RISE) med fokus på bl.a. organisationsform, finansiering, roll i förhållande till näraliggande myndigheter samt universitet och högskolor, det offentliga åtagandet och risken för osund konkurrens med privat konsultverksamhet. IKEM instämmer i förslaget.*

8 *Förslag: Arbeta mer med andra anställningsformer vid lärosäten såsom kombinationstjänster och professor of the practice. IKEM instämmer i förslaget*

9 *Förslag: Ta fram gemensamma standarder för avtal avseende tolkningar av lärarundantaget respektive EU:s statsstödsregler för samarbetsprojekt mellan näringslivet och lärosäten i syfte att underlätta sådana samarbeten. IKEM instämmer i förslaget.*

10 *Förslag: Karriärrådgivning ska erbjudas till alla doktorander. IKEM instämmer i förslaget*

3.5.5 Innovation vid lärosäten

11: *Förutsättningarna att kommersialisera och sprida innovationer som kommer från forskning vid lärosäten bör förbättras. IKEM delar bedömningen*

12: *Förslag: Tillsätt en utredning av lärarundantaget i syfte att se om det finns förändringar som skulle kunna underlätta samarbeten med aktörer utanför akademien och öka spridningen av innovationer från lärosäten. IKEM har ingen åsikt i frågan.*

13 *Förslag: Universitetskanslerämbetet ges i uppdrag att följa upp och utvärdera innovationskontorens arbete. IKEM instämmer i förslaget.*

14: *Förslag: Utvärdera huruvida forskare har tillgång till tillräckligt och ändamålsenligt stöd för att kommersialisera forskningsresultat. IKEM instämmer i förslaget*

3.5.6 Ett bättre system för företagsfrämjande

15: *Bedömning: Systemet för de s.k. företagsfrämjande stöden bör förändras eftersom det riskerar att leda till snedvridningar, skapar komplexitet för involverade aktörer och stöden är svåra att utvärdera. IKEM delar bedömningen*

16: *Förslag: Minska antalet främjandeaktörer och antalet system för ansökningar. IKEM instämmer i förslaget.*

17: *Förslag: Utveckla gemensamma verktyg för ansökningsprocesserna, t.ex. en digital "en väg in"-lösning i linje med Danmarks och Finlands system. IKEM instämmer i förslaget.*

18: *Förslag: Skapa en struktur för utvärdering av stöden med bättre tillgång till data, krav på att stöden utformas så att de är utvärderingsbara samt att utvärderingarna utförs av en oberoende myndighet. IKEM instämmer i förslaget.*

3.5.7 Bredda och förenkla FoU-avdraget

19 Förslag: Genomför förslagen i SOU 2025:3 som syftar till att förenkla och utvidga definitionerna av forskning och utveckling inom ramen för FoU-avdraget. IKEM instämmer (se närmare remissyttrande från IKEM angående Fi2025/00069). IKEM ser att det är av mycket stor vikt att gå vidare med målsättningen att införa ett konkurrenskraftigt "innovationsavdrag" (FoU-avdrag), och ser gärna en dialog om dess utformning. Slutbetänkandet bör snarast gå ut på remiss. Det har en bra ansats men måste vidare analyseras i detalj, då vi t ex vill se en annan finansieringslösning än den nu föreslagna i slutbetänkandet för SOU 2025:3

3.5.8 Samhällsekoniskt effektiva krisstöd

20: Bedömning: Stöd till företag i samband med kriser bör utformas så att de kan rullas ut snabbt, även om det innebär en sämre träffbild. Stöden bör snabbt rullas tillbaka när ekonomin återhämtar sig. IKEM instämmer i förslaget.

21 Förslag: Slopa det permanenta stödet vid korttidsarbete eftersom stöd till företag som drabbas av problem i ett normalt konjunkturläge riskerar att hämma struktumvandlingen. IKEM avstyrker förslaget att slopa det öppna och permanenta systemet för statligt stöd vid korttidsarbete. Vi hänvisar till parterna inom industrins gemensamma remissvar, där det tydligt framgår att ett välfungerande korttidssystem är centralt för industrins konkurrenskraft, kompetensförsörjning och produktivitet vid tillfälliga kriser.

3.5.9 Förbättra förutsättningarna för entreprenörskap

22: Förslag: Utvärdera det s.k. växa-stödet och undantaget i beskattningen för vissa personaloptioner i syfte att se hur de används i dag och om de bör förbättras eller slopas. IKEM instämmer i förslaget

23: Förslag: Genomför förslaget som syftar till att förenkla beräkningsregeln samt förslagen om slopat löneuttagskrav och kapitalandelskrav i SOU 2024:36.

IKEM har inte gjort någon närmare analys av förslaget och avstår därför från att ta ställning. Vi noterar att andra näringslivsorganisationer, såsom Svenskt Näringsliv, där IKEM ingår, utvecklar synpunkter i frågan.

24 Förslag: Utred förändringar av fåmansföretagsreglerna i syfte att dels minska snedvridningen som gynnar tillväxt i anställningar, dels beskatta samtliga onoterade andelar med samma regler. IKEM har inte gjort någon närmare analys av förslaget och avstår därför från att ta ställning. Vi noterar att andra näringslivsorganisationer, såsom Svenskt Näringsliv, där IKEM ingår, utvecklar synpunkter i frågan.

25 Förslag: Möjligheterna för personer från tredje land att starta företag och att arbeta i entreprenörsdrivna företag bör förbättras. IKEM tillstyrker förslaget

26: Förslag: Se över möjligheten att undanta delägare i svenska start-ups från lönegolvet i regelverket kring arbetskraftsinvandring IKEM tillstyrker förslaget

27 Förslag: Utred ett svenskt startupvisum. IKEM tillstyrker förslaget

Den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen är avgörande för innovations- och kemiindustrierna och för Sveriges ekonomi. Under många år har den behandlats styvmoderligt och snarare stramats åt än underlättats. Kommissionens förslag om att underlätta för arbetstillstånd och i övrigt göra det lättare för personer från tredje land att komma till Sverige för att starta, driva och utveckla företag är mycket välkomna.

28 Bedömning: Det krävs ökad information och bättre rådgivning om immaterialrätt för forskare och entreprenörer samt bättre möjligheter för mindre aktörer att skydda sina immateriella tillgångar. IKEM delar bedömningen.

Kapitel 4. Digitalisering och AI

IKEM har inte inom ramen för detta remissyttrande möjlighet att ta ställning till samtliga förslag i kapitel 4 om digitalisering och AI. Samtidigt vill IKEM understryka att frågorna om tillgång till data, interoperabilitet och rättssäker datahantering är av central betydelse för forskningsintensiva företag inom life science, kemi och avancerad tillverkning.

För IKEM:s medlemsföretag är särskilt tillgången till hälsodata och andra relevanta forskningsdata, samt fungerande nationella interoperabilitetslösningar, avgörande för att möjliggöra AI-driven innovation, klinisk forskning och utveckling av nya behandlingar och teknologier. Här krävs tydliga och ändamålsenliga regelverk samt effektiv samverkan mellan offentliga och privata aktörer.

IKEM delar också bedömningen att osäkerhet kring tillämpningen av dataskyddsregler, inklusive GDPR, i dag skapar omfattande administrativ börda och riskerar att hämma innovation. Det är därför viktigt att Sverige verkar för en mer harmoniserad och proportionerlig tillämpning inom EU, så att regelverken möjliggör datadelning och teknikutveckling utan att integritetsskyddet åsidosätts.

Kapitel 5. Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen är den enskilt mest kritiska långsiktiga frågan för våra medlemsföretags konkurrenskraft och för att lyckas med den gröna omställningen. Tillgången till rätt kompetens – från högkvalificerade processoperatörer till världsledande forskare inom kemi och life science – är helt avgörande för produktivitetstillväxten. IKEM delar kommissionens bild av att detta är ett område som kräver kraftfulla reformer.

5.3.1 Underlätta högkvalificerad arbetskraftsinvandring

IKEM tillstyrker förslagen i detta avsnitt. För att Sverige ska kunna vara en ledande kunskapsnation är vi beroende av att kunna attrahera och behålla internationell spetskompetens. Dagens system är byråkratiskt, oförutsägbart och missgynnar Sverige i den globala talangjakten. Ett generellt lönegolv är ett trubbigt och skadligt verktyg som slår fel, särskilt mot unga talanger och startups. Kommissionens förslag är nödvändiga steg för att skapa ett modernt och konkurrenskraftigt system för högkvalificerad arbetskraftsinvandring.

5.3.2 Lönebildningen bör bli mer flexibel

IKEM motsätter sig starkt förslagen där Lönebildningen bör bli mer decentraliserad och flexibel så att relativlönerna i högre utsträckning tillåts spegla förändringar i efterfrågan på arbetskraft. IKEM motsätter sig även förslaget under samma rubrik, att Medlingsinstitutet ges i uppdrag att analysera hur en flexiblare lönebildning kan åstadkommas.

Kommissionen gör en felaktig analys av den svenska lönebildningsmodellen. Industriavtalet har sedan slutet av 1990-talet gett Sverige en unik stabilitet, reallöneökningar och en internationellt konkurrenskraftig löneutveckling. Modellen är fundamentet för svensk konkurrenskraft. Att, som kommissionen föreslår, frångå den normerande roll som den internationellt konkurrensutsatta industrin har, skulle riskera att leda till en återgång till den instabilitet och de inflationsspiraler som präglade tidigare decennier. Dagens modell hindrar inte lokala parter från att göra prioriteringar för bristyrken; tvärtom skapar den en ansvarsfull ram inom vilken sådana anpassningar kan göras. Att politiskt försöka underminera en välfungerande modell som arbetsmarknadens parter står bakom är djupt problematiskt.

Industriavtalet är normerande för den svenska arbetsmarknaden och ger en för Europa unik stabilitet när det gäller lönebildningen. Grannlandet Finland har under många år tittat på det svenska Industriavtalet. Finland har till exempel i ett antal avtalsförhandlingar haft ett större antal strejkdagar inför träffande av nya kollektivavtal. Ett problem har varit att olika branscher och sektorer har fått olika löneökningar i en viss avtalsförhandling, och som konsekvens att de grupper som inte var prioriterade sist, vid nästkommande avtalsförhandling ska ha mer än andra. Det här skapar en instabilitet i lönebildningen med högre risk för strejker och även högre risk för inflationsspiraler.

Även om Industriavtalet är normerande för den svenska arbetsmarknaden är det fullt möjligt för arbetsgivare, oavsett privat eller offentlig sektor, att prioritera vissa grupper eller kategorier av anställda, till exempel sjuksköterskor eller ingenjörer. Dagens lönenormering genom Industriavtalet är på intet sätt hindrande för att göra de prioriteringar som behöver göras för att både behålla och rekrytera rätt kompetens.

En förändrad modell för svensk lönebildning skulle riskera rådande stabilitet mellan parterna på arbetsmarknaden. En förändrad modell skulle även riskera att driva inflationsspiraler samt därmed hindra de reallöneökningar för svenska arbetstagare som normeringen bidrar till.

5.3.4 Mer ändamålsenliga utbildningsval

61: IKEM instämmer i förslaget

5.3.5 Stärk de nationella yrkesprogrammen

62: IKEM avstyrker förslaget att inrätta en ny nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå med lägre studietakt och sänkta behörighetskrav.

IKEM delar Produktivitetskommissionens problembeskrivning av industrins kompetensförsörjningsutmaningar och behovet av att fler elever fullföljer en gymnasial yrkesutbildning. Vi instämmer i kommissionens betoning av tidiga och verkningsfulla insatser i grundskolan samt vikten av en rationell dimensionering av gymnasieskolans programutbud utifrån arbetsmarknadens behov.

Vår utgångspunkt är att målgruppen för de föreslagna nya nationella utbildningarna är heterogen och präglas av mycket olika förutsättningar. En betydande andel av eleverna har omfattande kunskapsluckor från grundskolan, särskilt i svenska, matematik och naturvetenskapliga ämnen. Dessa kunskaper är grundläggande för såväl yrkesutbildning som arbetsliv. Exempelvis har flera av våra medlemsföretag mycket höga säkerhetskrav och vikten av att kunna följa säkerhetsföreskrifter kan inte nog understrykas. Vi delar därför inte bedömningen att utbildningar som i huvudsak speglar dagens nationella yrkesprogram kan anpassas för denna målgrupp genom sänkt studietakt eller reducerat innehåll. Inom många yrken är de teoretiska och praktiska kraven höga. Att erbjuda utbildningar som leder mot yrken där de förväntade kunskapskraven inte kan uppnås riskerar att bli ett svek mot eleverna och en ineffektiv användning av samhällets resurser.

Vi ser också risker med att införa nya nationella program med lägre ambitionsnivå, då detta kan få undanträngningseffekter och påverka kvalitet och status i befintliga yrkesprogram negativt. Vi delar i detta avseende Produktivitetskommissionens bedömning att det inte finns behov av att sänka antagningskraven till de reguljära nationella yrkesprogrammen.

Vi anser att mycket av det som eftersträvas i betänkandet kan uppnås genom att vidareutveckla befintliga utbildningsformer, särskilt yrkesintroduktion och individuellt alternativ, i nära samverkan med arbetslivet. För många elever kan även upplägg som preparandår, där grundläggande kunskapsbrister åtgärdas parallellt med yrkesorienterande inslag, ge bättre förutsättningar att senare fullfölja en reguljär gymnasial yrkesutbildning med tillräcklig kvalitet.

IKEM är generellt positivt inställda till pilotverksamheten med Nationell Yrkesutbildning, men ser att försöksverksamheten behöver utredas före ett möjligt permanentande av utbildningsformen.

5.3.6 STEM och utbildningsval

IKEM delar kommissionens bedömning.

5.3.7 Stärkta förutsättningar i klassrummet

66: IKEM delar bedömningen

5.3.11 En förändrad föräldraförsäkring

73: IKEM har inte tagit ställning i denna fråga.

Kapitel 7. Konkurrens och handel

7.5.1–7.5.4 Konkurrensregler

Det är viktigt för näringslivet med en effektiv och välfungerande konkurrenslagstiftning. IKEM ser positivt på kommissionens ambitioner och välkomnar förslagets inriktning, men avstår från närmare detaljsynpunkter.

7.5.5 Frihandel och euro

85: IKEM delar bedömningen att Sverige bör fortsatt agera som en ledande förespråkare för öppenhet och frihandel.

86: IKEM har dock ej tagit ställning i eurofrågan då det ligger utanför IKEM:s mandat.

Kapitel 8. Klimat- och industripolitik

IKEM delar utredningens grundläggande utgångspunkt att klimatpolitiken måste utformas så att den stärker, eller åtminstone inte undergräver, långsiktig produktivitet, konkurrenskraft och välbefinnande. För globalt konkurrensutsatta branscher är det särskilt viktigt att klimatpolitiska åtgärder bedöms utifrån faktisk global klimatnytta och risken för koldioxidläckage.

Det förändrade geopolitiska läget och den ökade osäkerheten i omvärlden har samtidigt förändrat förutsättningarna för industri- och klimatpolitik i grunden. Störningar i globala värdekedjor, ökad geopolitisk konkurrens och ett växande fokus på strategisk autonomi inom EU har gjort tillgång till energi, råvaror och industriell kapacitet till centrala frågor för konkurrenskraft och samhällsekonomi. Klimatpolitiken behöver därför bidra till att stärka Europas och Sveriges industriella bas och attraktionskraft som investeringsland.

Mot denna bakgrund är det avgörande att klimatambitionerna kombineras med konkurrenskraftiga ramvillkor och långsiktigt stabila spelregler. För den industri som IKEM företräder, med investeringar som sträcker sig över flera decennier är det särskilt viktigt att klimatmål och styrmedel inte blir föremål för återkommande revideringar som skapar osäkerhet och försvårar nödvändiga investeringsbeslut. Sverige bör i detta läge i första hand agera inom ramen för EU:s gemensamma mål och styrmedel och undvika nationella särlösningar som riskerar att fördyra omställningen utan motsvarande global klimatnytta.

8.3.1 Statens roll och vikten av goda ramvillkor

IKEM tillstyrker utredningens bedömning. IKEM delar utredningens bedömning att statens främsta roll i klimatomställningen är att skapa goda och långsiktigt stabila ramvillkor för näringslivet. För kemisk industri och plastindustri handlar detta särskilt om tillgång till fossilfri el till konkurrenskraftiga priser, fungerande elnät och infrastruktur, effektiva tillståndprocesser samt god kompetensförsörjning.

Förutsägbarhet och långsiktighet är avgörande för investeringar i nya anläggningar och processer med lång livslängd. Ryckighet i klimatpolitiken riskerar att fördröja eller förhindra sådana investeringar.

8.3.2 Kostnadseffektivitet bör vara en bärande princip

IKEM tillstyrker utredningens bedömning, med följande tillägg.

IKEM instämmer i att kostnadseffektivitet och teknikneutralitet bör vara bärande principer för klimatpolitiken. Utsläppsminskningar bör genomföras där de kan ske till lägst samhällsekonomisk kostnad och utan att politiken i förväg låser fast sig vid specifika tekniska lösningar.

För globalt konkurrensutsatta branscher är detta en förutsättning för att klimatomställningen ska kunna genomföras utan att leda till minskad produktion eller investeringar i Sverige.

IKEM noterar att utredningen bedömer att Sverige bör utnyttja möjligheten att tillgodoräkna sig internationella utsläppsminskningar. Om sådana mekanismer används, exempelvis inom ramen för artikel 6 i Parisavtalet, bör de enligt IKEM användas restriktivt och endast som ett komplement. Det är avgörande att detta inte försvagar investeringssignalerna från EU:s utsläppshandelssystem eller fördröjer nödvändiga investeringar i svensk industri. Eventuell användning bör därför bygga på hög miljöintegritet, det vill säga verkliga, additionella och verifierbara utsläppsminskningar utan risk för dubbelräkning samt vara tydligt avgränsad och utformas med långsiktig förutsägbarhet.

8.3.3 Prissättning av utsläpp

IKEM avgränsar här sina synpunkter till de delar av avsnittet som direkt berör industrins utsläpp och konkurrenskraft, och kommenterar därför inte förslag om drivmedelsskatter eller styrmedel riktade mot jordbrukssektorn.

IKEM betonar EU:s utsläppshandelssystem som centralt styrmedel

IKEM anser att EU:s utsläppshandelssystem ska vara det centrala och styrande klimatpolitiska instrumentet för industrins utsläpp. Ett väl fungerande och långsiktigt förutsägbart ETS är avgörande för att skapa tydliga investeringssignaler och säkerställa kostnadseffektiva utsläppsminskningar inom EU.

IKEM vill samtidigt understryka att kompletterande nationella åtgärder som leder till dubbelreglering eller indirekt höjer industrins kostnader riskerar att försämra konkurrenskraften för företag som verkar på internationella marknader. Detta gäller även ökade kostnader som uppstår genom att kostnader från utsläppshandelssystemet förs vidare till elpriser och andra insatsfaktorer.

Mot denna bakgrund anser IKEM att möjligheten till kompensation för indirekta kostnader inom ramen för EU:s statsstödsregelverk för utsläppshandelssystemet är av central betydelse för elintensiv industri. Europeiska kommissionens riktlinjer för statligt stöd till klimat-, miljö- och energirelaterade åtgärder (CEEAG) medger sådan kompensation för att motverka koldioxidläckage och snedvridning av konkurrensen inom den inre marknaden, och flera medlemsstater tillämpar redan detta. För att säkerställa konkurrensneutralitet och likvärdiga villkor inom EU bör Sverige fullt ut utnyttja det utrymme som statsstödsregelverket medger. IKEM ser positivt på modeller där kompensationen kombineras med villkor om investeringar i utsläppsminskande åtgärder eller energieffektivisering, i linje med EU-regelverkets intentioner.

8.3.4 Nationella klimatmål och samspel med EU:s klimatramverk

IKEM delar utredningens bedömning att utformningen av nationella klimatmål och etappmål har stor betydelse för klimatpolitikens effektivitet, kostnadsbild och förutsägbarhet för näringslivet. För globalt konkurrensutsatta branscher är det särskilt

viktigt att nationella mål och styrmedel inte utformas på ett sätt som skapar parallella eller överlappande krav i förhållande till EU:s gemensamma klimatråmverk.

IKEM instämmer i behovet av ökad tydlighet och harmonisering mellan nationella klimatmål och EU:s målstruktur, i syfte att minska komplexitet och säkerställa långsiktigt stabila investeringsförutsättningar. Återkommande revideringar av mål och etappmål riskerar att skapa osäkerhet och försvåra de långsiktiga investeringsbeslut som krävs för industrins omställning.

Förslag: Samtliga svenska nationella klimatmål ses över av Miljömålsberedningen med inriktningen att harmonisera dem fullt ut med de EU-beslutade målen. Detta i syfte att göra systemet enklare, tydligare och därmed effektivare

IKEM instämmer och utvecklar sina synpunkter på utformningen av Sveriges nationella klimatmål, inklusive frågan om etappmål och samspel med EU:s klimatpolitik i sitt remissvar till Miljömålsberedningens betänkande *Sveriges nationella klimatmål – uppdaterat etappmål till 2030* (Diarienummer: KN2025/02178). IKEM avstår därför från att i detta sammanhang gå in i detaljer i målstrukturen, men vill understryka vikten av att klimatmål och styrmedel utformas på ett samordnat, långsiktigt och EU-harmoniserat sätt.

8.3.6 Offentlig upphandling

IKEM efterlyser en mer nyanserad bedömning och anser att utredningens slutsats att offentlig upphandling sällan är ett kostnadseffektivt klimatpolitiskt verktyg är alltför generell. För företag inom kemi- och plastindustrin kan strategiskt utformad offentlig upphandling spela en viktig roll för att skapa tidig efterfrågan på nya, klimatsmarta material, produkter och lösningar, särskilt i ett tidigt skede av marknadsintroduktion.

IKEM delar samtidigt uppfattningen att dåligt utformade upphandlingskrav riskerar att bli kostnadsdrivande och ge begränsad klimatnytta. Utmaningen ligger därför inte i upphandling som verktyg i sig, utan i hur krav och kriterier utformas och tillämpas.

Mot denna bakgrund anser IKEM att Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskriterier kan utgöra en bra start för en mer enhetlig och förutsägbar tillämpning av hållbarhetskrav i offentlig upphandling. Gemensamma, nationellt samordnade kriterier bidrar till ökad förutsägbarhet, minskad administrativ börda och mer likvärdiga villkor för leverantörer. Fokus bör ligga på teknikneutrala och livscykelbaserade kriterier som är förenliga med EU-regelverk och den inre marknadens funktionssätt, snarare än på sär lösningar eller långtgående specialkrav i enskilda upphandlingar.

8.3.7 Riktade industripolitiska stöd

IKEM instämmer delvis men avstyrker en alltför kategorisk hållning

IKEM delar utredningens utgångspunkt att statliga stöd bör utformas med stor återhållsamhet, bygga på tydliga kriterier och föregås av noggranna analyser av kostnadseffektivitet och samhällsekonomisk nytta. Osystematiska eller kortsiktiga stöd riskerar att snedvräta konkurrensen och leda till ineffektiv resursanvändning.

Samtidigt anser IKEM att utredningens skrivningar om selektiva stöd är alltför kategoriska. För energi- och utsläppsintensiv industri finns situationer där väl utformade, tidsbegränsade och EU-förankrade selektiva stöd kan vara motiverade för att hantera marknadsmisslyckanden, särskilt i tidiga skeden av stora tekniksiften med höga risker och lång återbetalningstid.

IKEM vill därför understryka vikten av att Sverige även fortsättningsvis har handlingsutrymme att använda de verktyg som medges inom EU:s statsstödsregelverk, när detta är väl motiverat och stärker konkurrenskraften inom den inre marknaden. Fokus bör ligga på tydliga kriterier, transparens och uppföljning, snarare än på kategoriska begränsningar av selektiva stöd.

8.3.8–8.3.10 Principer för stöd, statens roll, styrmedlens samspel och genomförande

IKEM instämmer delvis och betonar behovet av samordning och förutsägbarhet.

IKEM delar utredningens ambition att klimatpolitiken ska präglas av tydlighet, samordning och långsiktighet. För industrin är det avgörande att styrmedel samverkar på ett sätt som ger tydliga och stabila investeringssignaler, snarare än att skapa överlappande krav eller osäkerhet kring framtida spelregler. Klimatpolitiken bör därför utformas med fokus på helhet, genomförbarhet och långsiktig konkurrenskraft.

Samtidigt vill IKEM understryka att omställningen av den industri som vi företräder är förenad med mycket stora investeringar, lång återbetalningstid och betydande tekniska och kommersiella risker. I sådana fall räcker inte prissättning av utsläpp ensamt. Det krävs även styrmedel som kan hantera eventuella marknadsmisslyckanden i tidiga skeden av stora tekniksiften och ge förutsättningar för att investeringar faktiskt kommer till stånd.

Avstyrkande av förslaget i 8.3.10 att avskaffa Industriklivet

IKEM avstyrker förslaget att avskaffa eller kraftigt begränsa Industriklivet i sin helhet. Industriklivet har haft och har fortsatt en viktig roll för att möjliggöra pilot-, demonstrations- och investeringar i ny teknik i ett tidigt kommersiellt skede för svensk processindustri. För kemisk industri och plastindustri kan det gälla bland annat elektrifiering av processer, användning av hållbara och klimatneutrala råvaror samt tekniker för koldioxidavskiljning (CCU och CCS). Dessa investeringar kännetecknas av höga kostnader, lång återbetalningstid och betydande risker som inte kan hanteras enbart genom utsläppshandelssystemet.

IKEM vill i detta sammanhang hänvisa till Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget om gränsdragning mellan Klimatklivet och Industriklivet, där det tydliggörs att Industriklivet är inriktat på industriella processutsläpp och investeringar som kräver särskild riskdelning. Rapporten visar att Industriklivet är avsett att komplettera utsläppshandelssystemet genom att minska investeringsrisker i tidiga skeden, snarare än att ersätta prissättning av utsläpp. IKEM anser därför att Industriklivet fortsatt behövs som ett kompletterande styrmedel, men kan vidareutvecklas genom tydliga kriterier, transparens och regelbunden uppföljning, snarare än att avvecklas.

8.3.11 Sveriges agerande i EU i frågor om industripolitiska stöd

IKEM instämmer delvis och efterlyser en balanserad hållning

IKEM delar utredningens utgångspunkt att industripolitiska stöd, både på nationell nivå och på EU-nivå, bör präglas av tydliga kriterier, transparens och krav på samhällsekonomisk motivering. Statsstödsreglerna spelar en central roll för att säkerställa likvärdiga konkurrensvillkor och motverka ineffektiv resursanvändning inom den inre marknaden.

Samtidigt anser IKEM att Sveriges agerande inom Europeiska unionen bör präglas av balans snarare än en alltför kategorisk hållning. I ett förändrat geopolitiskt läge, med ökad global konkurrens om investeringar och ett växande fokus på strategisk autonomi inom EU, behöver regelverket även kunna hantera väl avgränsade situationer där marknadsmisslyckanden och höga investeringsrisker annars riskerar att fördröja nödvändiga industriella omställningar. En konstruktiv och proportionerlig utveckling av EU:s statsstödsramar är därför viktig för att stärka Europas långsiktiga konkurrenskraft.

Kapitel 9. Energiförsörjning

9.4.1 Energipolitiken bör vara långsiktig

Bedömning: En långsiktig blocköverskridande överenskommelse bör ingås i syfte att skapa stabila spelregler för energimarknaden

IKEM instämmer under förutsättning att innehållet i en sådan överenskommelse stöder en växande och globalt konkurrenskraftig industri. En energiöverenskommelse som inte bygger på att alla klimatvänliga energislag ska ges lika möjligheter bidrar inte till detta.

9.4.2 Målsättningarna för energipolitiken bör vara övergripande och stabila över tid

Bedömning: Enligt de energipolitiska målen ska inriktningen på energipolitiken vara att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Krav som sätter restriktioner för hur dessa mål ska uppnås, t.ex. mål om energieffektivisering eller enskilda energislag (t.ex. förnybar produktion), bör undvikas.

IKEM instämmer. Dagens lagstiftning med målsättningar för medel skapar en suboptimal ram och hindrar flexibla och lönsamma lösningar som är anpassade till företagens bästa. Den omfattande dubbelreglering som återfinns i exempelvis energieffektiviseringsdirektivet med helt irrelevanta kopplingar till ETS skapar risk som kan innebära att jobb flyttar från Sverige till andra delar av världen.

9.4.3 Inför en trestegsprincip för ett mer samhällsekonomiskt effektivt elsystem

Förslag: Inför en trestegsprincip för utveckling av elsystemet. I första hand bör åtgärder genomföras för att optimera användningen av befintligt system. I andra hand bör begränsade ombyggnationer för att förstärka kapaciteten genomföras. I tredje och sista hand bör nyinvesteringar genomföras. Denna princip bör vara vägledande för regeringens och myndigheternas arbete inom energiområdet.

IKEM instämmer delvis. De två första stegen är något som det redan ställs krav på i lagstiftningen men som uppföljningen brister i. Nätmonopolet har tillåtit i decennier att fortsatt ta ut monopolitiska övervinster och har inneburit en exempellös kapitalöverföring från kunder till monopolet. En fördubbling av industrins elanvändning kräver en helt annan strategi än att lappa och laga för att kunna realiseras. Politiken behöver göra en rejäl analys av detta faktum och skapa en proaktiv inriktning för att det ska kunna möjliggöras.

Viktigt vad gäller kapitalbasen i nätverksamhet: Elnäten i Sverige är eftersatta vad gäller investering. Enligt den kapacitetsbevarande principen som tillämpats har elnäten kunnat anses som nya trots att inga investeringar gjorts. Den förmögenhetsbaserade principen innebär att kunderna endast betalar för faktiskt gjorda investeringar. Befintlig utrustning i elnäten är i allt väsentligt flerfaldigt återbetalda och ska inte tillåtas en uppvärdering. I den mån statliga stöd i region- och lokalnät förekommer ska sådana investeringar inte ingå i nätbolagets kapitalbas eftersom de redan är kapitaltäckta. Endast faktiska nyinvesteringar och faktiskt underhåll till lägsta kostnad ska tillåtas som intäkter för nätmonopolet.

Förslag: Förtydliga Svenska kraftnäts uppdrag rörande helhetsansvar för planeringen av elsystemet vad gäller utvecklingen av transmission, distribution och produktion för att främja samordningen av elsystemets utveckling IKEM instämmer men vill därtill lägga till att SVK också bör ta i beaktande konkurrenskraftiga villkor för en industri som konkurrerar på globala marknader.

9.4.4 Genomför förslagen i utredningen om översyn av regleringen på el- och naturgasområdena

Förslag: Genomför förslagen i utredningen om översyn av regleringen på el- och naturgasområdena (SOU 2023:64) i syfte att uppnå en bättre balans på elnätmarknaden.

IKEM instämmer. Kundperspektivet är knappt närvarande i nuvarande elnätreglering. Nätmonopolet har tillåtit i decennier att fortsatt ta ut monopolitiska övervinster och har inneburit en exempellös kapitalöverföring från kunder till monopolet. Klimatomställningen kommer att kräva stora nätinvesteringar och utan en reglering som garanterar att detta sker till lägsta möjliga kostnad kommer en lönsam omställning i industrin att hindras.

9.4.5 En ändamålsenlig utbyggnad av elsystemet bör kunna genomföras med statligt stöd

Förslag: Regeringen bör gå vidare med planering för hur nyinvestering i kärnkraft kan komma till stånd, i första hand med målet att ersätta befintliga reaktorer när deras livslängd löper ut. Beredskap bör även finnas för en högre ambitionsnivå beroende på hur elektrifieringen av industrin fortskrider. Vid utformningen av ett eventuellt stödsystem för nyinvesteringar i kärnkraft bör även risken för att livstidsförlängning av befintliga reaktorer äventyras beaktas samt elmarknadens funktion värnas.

IKEM Instämmer i förslaget

Förslag: Analysera möjligheten att livstidsförlänga och kapacitetshöja befintliga kärnkraftsreaktorer ytterligare.

IKEM instämmer att detta ska vara förstahandsvalet eftersom det alternativet är betydligt mer ekonomiskt fördelaktigt för kundkollektivet. Nedläggningen fullt funktionsdugliga reaktorer har skadat svensk konkurrenskraft och försvårat omställningen.

Förslag: Ge åter Svenska kraftnät i uppdrag att bygga ut nätanslutningar till havs där det är samhällsekonomiskt motiverat som en del i att öka investeringsviljan i havsbaserad vindkraft.

IKEM motsätter sig förslaget i sin nuvarande utformning. Nätanslutningar ska vara behovsmotiverade och är en del av den grundinfrastruktur som kännetecknar en industrination. Kostnaden för detta är samhället i sin helhet och en investering för att attrahera värdeskapande som gynnar arbetstillfällen och välfärd och en konkurrenskraftig industri. IKEM anser att Svenska Kraftnät istället ska få i uppdrag att utreda om och i så fall hur stora volymer havsbaserad vind som behöver byggas för att säkra konkurrenskraftiga elkostnader i hela Sverige. Samtidigt ska arbetet med att ta bort hinder för övriga fossilfria kraftslag fortsätta, inte minst kärnkraft, landbaserad vind och vattenkraft. Kostnaden för el och distribution av el måste ske till en konkurrenskraftig kostnad för att svensk basindustri ska kunna konkurrera på de globala marknaderna.

Förslag: Gå vidare med förslag för att underlätta fortsatt utbyggnad av vindkraft på land genom t.ex. förenklade tillståndprocesser IKEM instämmer med tillägget att alla investeringar i energisystemet ska göras som en del av ett väl fungerande system med balans mellan planerbar baslastproduktion och intermittent produktion.

Förslag: Analysera hur hinder för ökad vattenkraftsproduktion kan undanröjas utan att miljöbelastningen ökar IKEM instämmer med tillägget att alla investeringar i energisystemet ska göras som en del av ett väl fungerande system med balans mellan planerbar baslastproduktion och intermittent produktion.

Förslag: Analysera möjligheterna att använda de s.k. flaskhalsinkomsterna för fler typer av åtgärder som kan förbättra elsystemet.

IKEM motsätter sig förslaget. Flaskhalsinkomsterna är en förhandsbetalning av kunderna där underskott råder. Det är inte acceptabelt att överföringskapaciteten kontinuerligt innebär stora kostnader för kunderna. Dessa inkomster ska på alla sätt minska kostnaden för kunderna som betalar dem.